

Türk Eğitim Sisteminde Türkçenin Yeri ve Önemi

The Place and Importance of Turkish Language in Turkish Education System

Aliye USLU ÜSTTEN¹, Yasemin UZUN²

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, aliyeuslu@yahoo.com

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yaseminuzun@hotmail.com

ÖZET

Dil, toplumların varlıklarını devam ettirmesinde önemli bir rolü olan araçtır. Dilde meydana gelen bozulmalar zamanla topluma da yansımaktadır. Türkçe diğer diller gibi zaman içinde çeşitli toplumlardan ve dolayısıyla onların dillerinden etkilenmiştir. Özellikle 15-16. yy. dan itibaren yoğun olarak Arapça ve Farsça ile kendini hissettirmeye başlayan bu etkiye karşı dilde sadeleşme çalışmalarına gidilmiştir. Dildeki bu sadeleşme, başta eğitim olmak üzere toplumdaki diğer sistemleri de etkilemiştir. Başlangıçta yabancı eğitim sistemlerinden etkilenen ve yabancı dil öğretimine zaman zaman Türk dilinden daha fazla yer veren Türk eğitim sistemi, bu çalışmalardan sonra ana dili eğitimine daha fazla önem vermiştir. Bu çalışmada tarihi süreçte Türk eğitim sisteminde Türk diline verilen önem tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, dil öğretimi, eğitim sistemi.

ABSTRACT

Language has an important role for communities to survive. Language deterioration occurring over time is also reflected in society. Turkish language has been influenced by various communities and other languages such as others. Especially from 15-16th century, this effect is seen with Arabic and Persian languages, so studies have started for recovery of plain language against these effects. Language recovery has also affected education and other systems in society. At the beginning, Turkish education system, which was affected by foreign education systems has given more attention to native language teaching after these studies. In this study, the importance attached to Turkish language in historical process is aimed to determine.

Keywords: Turkish language, language teaching, education system.

SUMMARY

Language has an important role for communities to survive. It is thought that Turks has a writing system BC. Turkish language has been influenced by various communities and other languages. Language deterioration occurring over time is also reflected in society. In the face of damage to the language, Turks have overcome the problems by living in national unity that has succeeded. Against this corruption of language, it is seen that great importance has been attached to Turkish language in every period in many texts.

Language recovery has also affected education and other systems in society. At the beginning, Turkish education system, which was affected by foreign education systems has given more attention to native language teaching after these studies.

Orhun Inscriptions formed a new language rather than “a written language which is processed”, so the inscriptions indicate that Turkish written language should be based on several centuries ago. From onwards with Orhun Inscriptions, Turkish language became a branch of science and has maintained its position as a branch of science and culture.

Especially from 15-16th century, Arabic and Persian languages affected Turkish language and literature, so studies have started for recovery of plain language against these effects.

Turkish Association founded in 1908, has contributed to the purification of the language. Genç Kalemler which began to be published in 1911, has an important place in this area. The period of ‘National Literature’ was the era during which the results of this movement were seen.

This has been followed by the studies of Atatürk and he began to give the final shape. The importance of Turkish language has been increased during the Turkish Republic period. Atatürk, on March 1, 1922 made a speech at the third meeting of Turkish Congress about language issues. He mentioned the importance of plain language.

In 1924, after the proclamation of the Republic, the Unification of Education Law was accepted and all educational institutions were attached to the Ministry of National Education. Under this law, the language of instruction became Turkish. In 1924, 1936, 1948 and 1962, Ministry of Education worked on development of the curriculums. Turkish language and the methods of education were discussed to make the curriculums better.

In this study, the importance attached to Turkish language in historical process is aimed to determine.

GİRİŞ

Dil, toplumların yaşayış biçimini, inançlarını, kültürünü yansıtan bir aynadır. Bu nedenle toplumda meydana gelen bir değişme, dil üzerinde de etkisini gösterir. Aynı şekilde, dildeki değişiklikler, toplumu etkiler. Dil öğretimi de toplumun içinde bulunduğu şartlarla ve meydana gelen olaylarla bağlantılı olarak gelişir. Bu şartların olumlu yönde gelişmesine yine eğitim etkide bulunur. Edebiyat, dil ve eğitim bu anlamda birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Edebiyat ve eğitimin amaçları da topluma ve kişiye hizmet yönünde ortak noktada kesişir (Kavcar, 1974: 9).

Tarih Boyunca Türkler ve Türkçe

Türklerin milattan önce de bir yazı sistemine sahip oldukları düşünülmektedir. Türklerin yaşayış biçimlerini, inançlarını yansıtan bazı destanların ve efsanelerin var olduğuna dair asıl bilgileri, Çin ve İran kaynaklarından edinmekteyiz.

Türkler dillerinde meydana gelen bozulmalar karşısında yaşadıkları sorunları millî birlik ve beraberlik içinde aşmayı başarmışlardır. Tarih sürecinde Türk dilindeki ilk bozulma Göktürkler zamanında Bilge Kağan'ın "Türk beyleri Türk adını bıraktı, ..." sözünden anlaşılmaktadır (Ergin, 1996: 34, 35). Uygurlar döneminde de Çince, Tibetçe gibi dillerin etkisi görülmüştür.

Dildeki bu bozulmalara karşın Türkçeye her dönemde ve pek çok eserde önem verildiği görülmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde de hem Türkçenin kullanımı hem de içeriği, özellikle Türklerde ad verme geleneği ile Türkçe en iyi şekilde temsil edilmiştir. (Ergin, 1999: 25, 26) “Dede Korkut'un dili de tam bir destan dili olarak Türkçenin emsalsiz bir şaheseri durumundadır.” (Ergin, 2005: 8)

Hun Türkleri

Çin kaynakları Hun Türklerinin (5. yüzyıl) çok eski devirlerden beri var olduklarını kaydetmektedirler. Hun Türklerinin dilleri ile ilgili bilgiler son derece sınırlıdır. Değişik kaynaklarda parça parça kaydedilmiş olan bu kelimelerin sayısı 30-40 kadardır. Göçebe bir hayat süren Hunların dil ve eğitimlerinin bu yaşayış biçiminden etkilendiği düşünülmektedir (Akyüz, 1999: 4).

Göktürk Yazıtları

6. yüzyılda bağımsızlığını ilan eden Göktürkler, Türk adını taşıyan ilk devlettir. Göktürlere ait Kültigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk kitabeleri ile diğer irili ufaklı kitabeler o devirde okur-yazar sayısının çokluğunu göstermektedir. Çin kaynaklarında yer alan bilgilere göre, Budizm ile ilgili bir metin Türkçeye çevrilerek Türklerle dağıtılmıştır. Bu bilgiden hareketle, Göktürkler arasında okuma yazma bilenlerin fazla olduğu söylenebilir (Akyüz, 1999: 14).

Göktürklerin 38 harfli gelişmemiş bir alfabe ile yazılı eserler bırakmaları, yazı ve dil konusunda ileri bir seviyede çalışmalar yaptıklarını düşündürmektedir. Bu yazılı eserlerin en önemlileri, Orhun Kitabeleri'dir. Bu belgeler Kültigin, Bilge Kagan ve Tonyukuk anıtlarıdır. Bu anıtlar da devlet yönetimi, eğitim gibi konularda bilgi verici birer ders kitabı özelliğine sahiptir (Ünal, Öztürk, 2008: 100). Ergin, Orhun Kitabeleri'nin yeni oluşmuş bir dilden ziyade, “çok işlenmiş bir yazı dili” olması sebebiyle Türk yazı dilini, bu yazıtlardan birkaç asır önceye dayandırmak gerektiğini belirtir (1993: 11, 12).

4-6. yüzyıllar arasında Yenisey civarında yaşamış olan Türklere ait olduğu düşünülen **Yenisey Yazıtları**'nın ise Orhun Yazıtları'na kıyasla düzensiz yazılmış olması sebebiyle daha eski olduğu fikrini vermektedir. Bu metinlerin sayısı elliyi aşkındır. Bu yazıların Arap ve Çin kaynaklarına dayanılarak Kırgız Türklerine ait olduğu sanılmaktadır (Ercilasun, 1985: 61).

Uygurlar

8. yüzyılda Göktürlere son veren Uygurlar yerleşik hayat düzenleriyle Göktürklerden farklılık gösterirler (Akyüz, 1999: 14). Baskı yoluyla kitapların çoğaltılması, okuryazarlığın artması ve hayatın yerleşik olması gibi unsurlar, eğitim kurumlarının da olabileceğini düşündürmektedir. Uygurlar bilgi ve kültür düzeyi bakımından yüksek bir seviyede oldukları için yüzyıllarca çeşitli Türk ve yabancı devlet saraylarında kâtiplik, bürokratik, danışmanlık yapmışlar; bir bakıma eğitimci rolü üstlenmişlerdir (Akyüz, 1999: 13).

Karahanlılar

840'da Uygurlara son veren Karahanlılar, İslamiyet'i kitleler hâlinde kabul ettikten sonra Arap alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan *Dîvânü Lûgati't-Türk*, bu dönemde yazılmış en önemli eserdir. Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmış olan bu eserin en önemli özelliği, Türkçeyi metotlu bir şekilde öğretmesidir. Esere "Cihan hâkimi olan Türklere herkes muhtaçtır, onlara derdini dinletmek, bu suretle her türlü arzuya naili olabilmek için Türkçe öğrenmek gerekir." sözüyle başlanması Türkçeye verilen önemin nedenini açıklamaktadır (Atalay, 2006: 3, 4).

Kaşgarlı Mahmut, Türklerin görgülerini, bilgilerini göstermek için Türkçe şiirlere yer vermiştir. Böylece, dil öğretimiyle birlikte kültür öğretimi de yapmıştır. Bu eser, modern Türk öğretiminin 11. yüzyılda söylenmiş şeklidir (Musaoğlu, 1999: 29).

15 Mayıs 1277 tarihinde Karamanoğlu Mehmet Bey, Türkçeyi devlet dili olarak ilan etmiş ve “Şimden girü hiç kimesne kapuda ve divanda ve mecâlis ve sayranda Türkî dilinden gayrı dil söylemeye” fermanı ile Türkçenin gelişmesinde önemli bir nokta olmuştur. Fuad Köprülü, bu fermanla ilgili, “Eğer Türkçe eskiden beri devlet işlerinde hiç kullanılmamış olsa, böyle bir teşebbüste bulunulması imkânsız olurdu.” diyerek Karamanoğlu Mehmet Bey’in Türkçeyi ilk defa devlet dili yaptığı düşüncesine şüpheli yaklaşmaktadır (1986: 251).

Selçuklularda Türkçe Öğretimi

Selçuklular döneminde öğretim ve bilim dili Arapça, kültür ve sanat dili Farsça’dır. Medreselerde okutulan kitaplar Arapçaydı; ancak, Arapçanın öğrenimi uzun zaman aldığı için Türkçe de konuşuluyordu. Sadece halk arasında konuşulan Türkçe, halk edebiyatı sanatçıları tarafından kullanılıp yaşatılıyordu. Bu durum Millî Edebiyat Akımı’na kadar sürmüştür (Akyüz: 2001).

Osmanlılarda Türkçe Öğretimi

Orhun Yazıtları’ndan itibaren Uygurlar, Karahanlılar ve Selçuklular dönemlerinde Türkçe bir dilim dalı olmuş; Osmanlı Devleti döneminde de bilim ve kültür dalı olarak yerini korumuştur. Selçuklularda ve Osmanlılarda önemli bir yere sahip olan medreseler, Kanûnî döneminde terfilerde usulsüzlük yapılması neticesinde bozulmaya başlar. Cevdet Paşa, Tezâkir-i Cevdet adlı eserinde, o zamana kadar ilimden başka bir söz işitilmeyen medreselerde sohbetlerin ilim dışı konularda yapılmaya başlandığını ve bu nedenle bir daha o toplantılara katılmadığını anlatır (1986, 21-39: 6). Medresede okuyan öğrencilerin müderris olabilmek için girdikleri sınavlar, hak etmeyen kişilere rütbelere verilmesiyle önemini yitirir (Cevdet Paşa, 1966, C.1: 164, 165). Bu tür bozulmalar 16. yüzyıl sonlarında medreselerin durumunu içinden çıkılmaz bir hâle getirir. Özellikle Tanzimat’ın ilanından sonra devlet yapısında etkisini gösteren Batılılaşmayla birlikte yetersiz kalan medreselere karşılık yeni devlet sisteminde görev alabilecek insan yetiştirme amacıyla Batı tarzında okullar açılır (Ergin, 1977: 315-353).

Bu durumun dil üzerindeki olumsuz etkilerini fark eden II. Murat, 15. yüzyılda Türkçe eser yazılmasını desteklemiştir (Köprülü, 1986: 376-377).

Osmanlı Devleti'nde Yunus Emre, Kaygusuz Abdal, Karacaoğlan gibi şairlerce en sade şekliyle kullanılan Türkçe, 16. yüzyıldan itibaren “Aydın ve Halk Türkçesi” olarak iki gruba ayrılmıştır (Güzel, 1996: 25).

Tanzimat ile beraber Arapça ve Farsça ağırlığından kurtulmak amacıyla sadeleşme çalışmaları başlamıştır; ancak, bir sonuç alınamamıştır. Bu dönemde Türkçe öğretimi, rüştiyelerin eğitim programlarında ana dil olarak yerini alır.

Servet-i Fünûn dönemini eleştiren Fecr-i Âti topluluğu üyeleri sade Türkçe adına bir şey yapamamışlardır, taklidî bir edebiyat meydana getirmişlerdir (Gürsoy, 2008: 102).

II. Meşrutiyet

II. Meşrutiyet Dönemi, edebiyatımıza Genç Kalemler dergisi ile Millî edebiyat kavramının girdiği dönemdir (Gürsoy, 2008: 102). Bu dönemde edebiyatçılar eğitim alanında “uygulama”ya yardımcı olurlar. Tevfik Fikret, dönemin ihtiyaçlarına cevap vermek için “Yeni Mektep” kurmayı düşünür. Burada öğretim Türkçe ve İngilizce olacak, bu dillerden ayrı iki dil daha öğreneceklerdir (Kavcar, 1974: 62). Tanzimatla başlayan yenileşme arzusu ders kitaplarına da yansır. Kitapların çoğunda dil ve edebiyat öğretimiyle ilgili sadece bilgi verilir. Dil öğrenimi konusunda Arapçanın öğrenilmesini zorunlu tutanlar ve Türkçeyi ön planda değerlendirenler olmak üzere iki grup ortaya çıkar. Selim Sabit Efendi, ana dili bütün yönleriyle öğrenmek gerektiğini söyler (Topçuoğlu, 2003). Osmanlı Devleti'nde resmi dil Türkçe olmasına rağmen Türkçenin sadece “mahalle mektebi” denilen 1862'de “Mekâtib-i İbtidâî” adını alan Sıbyan mekteplerinde (Ergin, 1977:82), Enderun'da ve Babıâli gibi okullarda öğretilmesi bu dilin edebî hayatla korunduğu görüşünü ortaya çıkmaktadır (Polat, 2003: 448).

Atatürk ve Türkçe Öğretimi

1908’de kurulan Türk Derneği, dilin sadeleşmesine büyük katkılar sağlamıştır. 1911 yılında yayımlanmaya başlanan Genç Kalemler Dergisi bu alanda önemli bir yere sahiptir. Milli Edebiyat dönemi, bu hareketin yerleştiği ve sonuç vermeye başladığı bir dönem olmuştur (Gürsoy, 2008).

Bunu, Atatürk’ün yaptığı çalışmalar izlemiş ve son şeklini vermeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminde Türkçeye verilen önem daha da artmıştır. “Uygarlaşan bir toplumda Türkçe de zenginleşip çağdaş bilim, sanat, yönetim kavramlarını anlatabilecek bir zenginliğe erişmelidir. Bu nedenle Tanzimat çağından başlayan dilde özleşme hareketi, Cumhuriyet çağında ‘Dil Devrimi’ adı altında hızlanıp öz Türkçeyi doğurmuştur.” (Göğüş, 1993: 5).

Atatürk ilk kez 1 Mart 1922 tarihinde TBMM’nin üçüncü toplanma yılını açarken yaptığı konuşmada dil konusuna değinmiş ve sade bir dilin önemini vurgulamıştır (Atatürk, 1961: 231). Harf inkılâbının ardından altı sefer okuma-yazma seferberliği düzenlenmiştir. 1927 ve 1935 yıllarında okuma yazma bilenlerin oranı % 9.2 oranında artmıştır (Millet Mektepleri Faaliyet İstatistiği 1928-1935).

Yıllar	Kadın %	Erkek %	Genel %
1927	4	17.4	10.7
1935	10.5	29.3	19.9
Artış	6.5	11.9	9.2

1981’de başlayan 5. Okuma-Yazma Seferberliği’nde Türkiye dünya birincisi olur (Öz, 2002: 3).

1928 yılında yapılan harf inkılâbıyla Türk devlet ve topluluklarının ortak bir alfabe benimsemesi amaçlanmıştır. 12 Temmuz 1932’de kurulan Türk Dil Kurumunun

ardından 26 Eylül 1932’de Türk Dili Birinci Kurultayı düzenlenerek dil seferberliği başlatılmıştır (Türk Dili Birinci Kurultayı, 1933).

Bu kurultayda alınan kararlar hayata geçirilmeye başlanmış, derleme ve çeviri faaliyetlerinin yanında, ders kitaplarındaki terimler Türkçe olarak düzenlenmiştir. Bu çalışmaların daha sonraki yıllarda tasfiyeciliğe doğru kayması Türk diline zarar vermiştir. Bu sorunla ilgili olarak yabancı dil işgaline karşı Devlet Bakanlığı 1997’de “Türk Dilinin Kullanımına İlişkin Kanun Tasarısı”nı Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne sunmuştur (Türk Dilinin Kullanımına İlişkin Kanun Tasarısı, 1994).

Cumhuriyet Dönemi Öğretim Programları

15 Temmuz 1921 tarihinde toplanan Maarif Kongresi’nde Türk Millî Eğitiminin felsefe ve amaçlarına değinilmiştir. 1924 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle Tevhid-i Tedrisat Yasası kabul edilerek tüm eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kanun ile birlikte eğitim dili Türkçe olur. İlk ve orta öğretim programlarını geliştirme görevi ise Talim ve Terbiye Kuruluna verilmiştir. Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 1739 sayılı kararının 10. maddesinde Türk dilinin öğretilmesiyle ilgili temel düşünce şu şekilde yer almaktadır: “Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile iş birliği yapılarak Millî Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.” (1973, Nu: 1739).

Bu güne kadar hazırlanan programlarda Türkçeyle ilgili alınan kararlar ise şöyledir:

İlköğretim Programları

1924 Tarihli İlkokul Programı:

Dil ve edebiyat öğretimine yönelik ilk program niteliğinde olan 1924 programında ortaokul, lise ve öğretmen okullarında Türkçe öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine dair açıklamalar yer almaktadır (Göğüş, 1978).

Türkiye’de yapılan inkılaplar neticesinde meydana gelen “sosyal, doğal ve teknik değişikliklerin” yeni yapılacak programa ilâve edilmesi ve orta tahsile devam edecek öğrencilerin yetiştirilmesi, devam etmeyecek olanların da bilgili insanlar olarak hazırlanması amacıyla programda değişiklik yapma gereği duyulmuştur (1937: 161-162).

Yapılan değişiklikler şu şekilde sıralanmaktadır:

1. “Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik ve inkılapçı” bir programdır.
2. Her ders grubundan bazı ders maddeleri çıkarılmış, yerlerine daha önemli ve gerekli ders maddeleri konulmuştur. Bazı dersler de bir ad altında birleştirilmiştir.
3. Birinci ve ikinci devreler arasındaki irtibatsızlığı gidermek amacıyla “üçüncü sınıfın hayat bilgisi dersine, gerek zaman ve gerek muhteviyat itibari ile dördüncü sınıfın zümre derslerine bir hazırlık teşkil edecek ve toplu öğretimle zümre öğretimi arasında bir geçit vazifesini görecektir bir şekil verilmiştir.”
4. Eğitim ve öğretim yöntemleriyle ilgili bilgiler programa ilave edilerek öğretmenlerin kaynak sıkıntısı çekmemeleri amaçlanmıştır (1937: 162, 163).

1936 Tarihli İlkokul Programı

Bu programın hedefleri arasında Türk dilini millî bir dil olması için okulun yapılan çalışmalara yardımcı olması belirtilmiştir (1937: 161-162). Bu programdaki genel amaçlar şöyle sıralanmaktadır:

- Talebeyi meramını hem sözel olarak hem yazı ile ifade etmeye alıştırmak,

- Talebede dinlediği ve okuduğu parçalar üzerinde düşünme ve estetik değerini takdir etme kabiliyetini inkişaf ettirmek,
- Talebeye iyi eserleri okuma zevkini vermek ve okumaya değer kitaplarla kendilerinin daimi temasını temin etmek.

1948 Tarihli İlkokul Programı

1926 ve 1936 programlarının geliştirilmiş şeklidir. Türkçe öğretiminde ilk ve ortaokul düzeylerinin birbirini bütünlemesine önem verilmiş, lise düzeyindeki edebiyat dersleri farklı düşünülmüştür (MEB, 1948).

1968 Tarihli İlkokul Programı

1962'de program taslağı hazırlandıktan sonra 1968 yılında uygulamaya geçirilmiştir. 81 yılına kadar uygulamada kalmıştır.

1991 yılında yeni bir Türkçe programı hazırlanmış, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 22.09.1981 tarihli 172 sayılı kararıyla kabul edilmiştir. Bu programdaki genel amaçlar şöyle sıralanmaktadır:

- Dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlamaya alışırlar.
- Gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını sözle veya yazı ile doğru, amaca uygun ve etkili olarak anlatma gücü kazanırlar.
- Dinleme ve okuma alışkanlık ve zevkini elde eder; seviyelerine göre yazılmış kitapları, yazıları arayıp bulmaya, istekle okumaya yönelirler.
- Gözlem ve araştırma yolu ile edindikleri izlenim ve bilgileri söz ve yazı ile anlaşılır ve ilgi uyandırıcı bir şekilde anlatabilme becerilerini kazanırlar.

- Dilimizde kelimelerin anlamlarını, doğru yazılış ve okunuşlarını öğrenerek kelime hazinelerini zenginleştirirler.
- Türk dilini kullanmada güvenle birlikte dil sevgisini kazanırlar, dilimizin bağlı olduğu kuralları yavaş yavaş sezer, öğrenir ve benimserler.

2005 yılından itibaren uygulanan yeni öğretim programı dört temel dil becerisi (dinleme, okuma, yazma, konuşma) ne yönelik kazanımlara dayalıdır. Programın temel yaklaşımı, öğrencilerin dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamaktır. Programın genel amaçları arasında Türkçeye ve millî kültürümüze verilen önem şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2005):

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Ortaöğretim Programları

1924 Tarihli Öğretim Programı ve ders kitaplarında Latin etkisi görülmemekle beraber Fransız etkisi devam etmektedir. Öğretim programının hazırlanmasında Belçika öğretim programları esas alınmıştır (Yücel, 1994: 183). Programın, Mehmet Fuat, Ali Canip ve Süleyman Şevket tarafından hazırlanan Türkçe öğretimiyle ilgili bölümünde ortaokul, lise ve öğretmen okullarında dil öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine dair ilkeler yer almaktadır (Özbay, 1999: 131).

1927 tarihli öğretim programının Türkçe bölümünde bir farklılık görülmemektedir.

1929 tarihli öğretim programı ile “Türkçe” ve “Edebiyat” dersleri arasında içerik bakımından bir fark görülmemiş, dil öğretiminde ilköğretim ve ortaöğretimde bütüncülük esas alınmıştır. Kıraat, gramer ve tahrir dersleri bu programla birlikte I. sınıfta haftada 7, II. sınıfta 5 ve III. sınıfta 4 saat olarak yer almıştır. Bu programla konuşma, yazma, okuma zevki kazanma, kültürel, toplumsal ve ahlaki kazanımlar hedeflenmiştir (Maarif Vekâleti, 1929).

1931 programında ders saatleri dışında büyük bir farklılık görülmemektedir.

1935 yılında dil bilgisi öğretimi Türkçenin incelenip kurallarının tespit edileceği zamana kadar programlardan çıkarılmıştır (Özbay, 1999: 140).

1938 tarihli programda da büyük bir değişiklik görülmemektedir.

1949 yılı öğretim programına dil bilgisi yeniden eklenmiştir. Bu program “Ana dili öğretiminin ders içi ve ders dışı etkinlikleriyle bütün yönlerini kapsamayı ve öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla açıkladığı yöntemlerinde belirtilen görüşler bakımından çağdaş bir düzey gösterir.” (Göğüş, 1970: 154). 26.9.1949 tarihli Tebliğler Dergisi’nde yer alan 557 sayılı kararda Lise 1. sınıflarda dersin adı “Türk Dili ve Edebiyatı” olmuştur.

En uzun süre yürürlükte kalan 1957 öğretim programında Türkçe dersi “Türk Edebiyatı”, “Kompozisyon” ve “Türk Dili” olarak üç derste işlenmiştir.

1962 yılında gözden geçirilerek basılan programda büyük değişiklik görülmemektedir.

1982 tarihli öğretim programı eksikleri olmasına rağmen amaçları, araç gereçleri, yöntemleri, ölçme değerlendirmeyi de tespit etmesi yönüyle o tarihe kadar hazırlanan en kapsamlı programdır (MEB, 1982).

Ders geçme ve kredi sistemine göre dönemler esas alınarak hazırlanan 1992 yılı öğretim programında Türkçe dersinin amaç ve içeriğine geniş yer verilmiştir. Edebiyat, Türk Dili ve Kompozisyon dersleri için ayrı öğretim programları hazırlanmış ve ayrı ders kitapları yazılmıştır (MEB, 1992). Öğretim yılının yarı yıl (dönem) olarak belirlendiği bu programının esasları 9 Kasım 1992 Tarih ve 2370 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmıştır.

2005-2006 yılından itibaren uygulanan yeni öğretim programı ile Türk Dili ve Edebiyatı dersi "Türk Edebiyatı" ve "Dil ve Anlatım" olarak iki alanda işlenmektedir. Bu program dört temel beceriyi öğrenci merkezinde ele alması, öğrenciyi eleştirel düşünmeye, edebi eserlerden zevk alarak okumaya yönlendirmesi yönüyle diğer öğretim programlarından farklıdır (MEB, 2005). Yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan bu programla birlikte Türkçe öğretiminde yeni bir yapılanmaya gidilmiştir.

SONUÇ

Cumhuriyet dönemi öncesi Türkçe öğretimine, yabancı dil ve edebiyat öğretimine göre daha az yer verildiği görülmektedir. Cumhuriyet dönemi ile birlikte Türkçe öğretimine verilen önem artmıştır. Cumhuriyet sonrası dönemi eğitim programları ve şekli, Cumhuriyet öncesi dönemin aksine, bilim temeline oturtulmuştur (Şengör, 2006: 158). Eğitim politikalarının sürekli değişmesi, programların ihtiyaçları yeterince karşılayamaması gibi etkenler Türkçeye verilen önemin hak ettiği yeri bulmasını engellemiştir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığının program geliştirme çalışmalarına devam etmesi ve dil öğretimiyle ilgili yenilikleri yakından takip ederek programda yer vermesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Atalay, B. (2006). *Divanü Lügati't - Türk*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. Cilt I, sayfa 3, 4.
- Atatürk, M. Kemal (1961). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri* (haz. N. Arsan). Ankara: Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 2 cilt.
- Akyüz, Y. (1999). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Cevdet Paşa (1966). *Tarih-i Cevdet*. C.1. İstanbul: Sabah Yayınları.

- Cevdet Paşa (1986). Tezâkir. Yayınlayan: Cavid Baysun. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (1985). Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi, Cilt 1, s.61, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Ergin, O. N. (1977). Türk Maarif Tarihi. Cilt 1, İstanbul: Eser Matbaası.
- Ergin, M. (1993). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Yayın.
- Ergin, M. (1996). Orhun Abideleri. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, M. (2005). Dede Korkut Kitabı. Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Göğüş, B. (1970). Anadili Olarak Türkçenin Öğretimine Tarihsel Bir Bakış. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten: 123-154.
- Göğüş, B. (1993). *Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış*. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları. Türk Eğitim Derneği XI. Öğretim Şurası 25-26 Mayıs 1993. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Gürsoy, Ü. (2008). II. Meşrutiyet Döneminde Dil ve Edebiyatta Millîleşme, Türk Yurdu, cilt 28, sayı 251.
- Güzel, A. (1996). *Bugünkü Türkçemiz*, Milli Eğitim, Ocak, Şubat, Mart, sayı 129.
- Kaplan, R., Aktaş, Ş., Akçaoğlu, S. S., Karşahin, M., Keleş, S., Yeşil, K. (2005). Orta Öğretim Türk Edebiyatı Dersi 9., 10., 11., 12. Sınıflar Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınları.
- Karakuş, İ. (2002). Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi. Ankara: Anıttepe Yay.
- Kavcar, C. (1974). II. Meşrutiyet Devrinde Edebiyat ve Eğitim, 1908-1923. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Köprülü, F. (1986). **Türk Edebiyatı Tarihi**. İstanbul.
- Maarif Vekâleti (1929). Orta Mektep ve Liselerin Türkçe Müfredat Programı. Ankara: Yeni Gün Matbaası.
- Maarif (1936). Millet Mektepleri Faaliyet İstatistiği (1928-1935), İstanbul.
- MEB (1948). İlkokul Programı. İstanbul: Milli Eğitim Matbaası.
- MEB (1973) Millî Eğitim Temel Kanunu. Nu. 1739, Madde:10
<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>
- MEB (1949). Tebliğler Dergisi, S. 557. Ankara: MEB Basım Evi.
- MEB (1982). Temel Eğitim Programı, Türkçe Eğitimi. İstanbul: MEB Basım Evi.
- MEB (1992). Tebliğler Dergisi, C.55, S. 2363. Ankara: MEB Basım Evi.
- MEB (1992). Ders Geçme ve Kredi Uygulamasına İlişkin Program Kılavuzu. Ankara: MEB Basım Evi.
- Musaoğlu, M. (1999). *Türk Dil Biliminin XXI. Yüzyıla Yönelik Temel Problemleri*, Dil Dergisi, sayı 86, s.28-38.
- Öz, M. F. (2002). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Okuma-Yazma Seferberlikleri ve Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Özbay, M. (1999). *Cumhuriyet Döneminde Ortaokullarda Türkçe Öğretiminin Gelişimi*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Dr. Himmət Biray Özel Sayısı, s: 130-147.
- Polat, N. H. (2003). *Türkçenin Öğretimi ve Ahmet Cevdet Paşa, Türklük Bilim Araştırmaları*, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, sayı 13.
- Şengör, A. M. Celal (2006). *Cumhuriyet Dönemi Bilim ve Eğitim Politikası ve Hasan-Ali YÜCEL*. Atatürk Döneminden Günümüze Cumhuriyetin Eğitim Felsefesi ve Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri 16-17 Mart 2006. Ankara.
- Topçuoğlu, H. (2003). *Cumhuriyet Öncesinde Yazılmış Ders Kitaplarında Dil ve Edebiyat Öğretimine İlişkin Görüşler ve Uygulamalar*, Türklük Bilim Araştırmaları, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, sayı 13.
- Türk Dili Birinci Kurultayı (1933). Tezler Müzakere Zabıtları, T.C. Maarif Vekaleti, İstanbul.
- Türk Dilinin Kullanımına İlişkin Kanun Tasarısı (1994). Türk Dili, sayı 514.
- Ünalın, S. ; Öztürk, H. (2008). İslamiyet'ten Önce Türklerde Eğitim ve Öğretim. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13:2.
- Yeni İlkokul Müfredat Programı (1937). *Kültür Bakanlığı Dergisi*, Sayı 20-1, s.161-162.
- Yücel, H. A. (1994). Türkiye'de Ortaöğretim. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.